

Breve fra Kong Christian den Ottende til Amtmand, Lensgreve Sigismund Ludvig Schulin.

Meddelt af **Louis Bobé.**

Lensgreve Sigismund Ludvig Schulin til Frederiksdal, Sønnesøn af Kong Christian VI.s Statsminister og Raadgiver Lensgreve Johan Sigismund Schulin, fødtes 1777, blev 1795 Student med »præ«, studerede 1799—1801 ved Kiels Universitet under C. L. Reinhold, som vakte den Interesse for filosofiske Studier, der fulgte ham hele Livet igennem. I 1808 bestod han juridisk Embedsexamen ved Københavns Universitet, ægtede s. A. Louise Brown af den fra Skotland indvandrede Købmandsfamilie og levede indtil 1824, da han udnævntes til Amtmand over Præstø Amt, et stille og tilbagetrukket Liv paa sit kære Frederiksdal, optaget af Studier og skriftlige Udarbejdelser over »kristelig Filosofi« og Statsøkonomi. I 1831 tog han Afsked fra sin Amtmandsstilling, begrundet ved sit svagelige Helbred og sin Ulyst til Embedsgerning; han døde 1836. (Nærmere om ham, se dette Tidsskr. 4 III. 18—48).

Ikke alene Naboskabet mellem Frederiksdal og Sorgenfri Slot førte Grev Schulin hyppigt sammen med Prins Christian Frederik og Prinsesse Caroline Amalie, men hele hans Livssyn, politiske Anskuelser og hans dybe Religiositet knyttede ham med Aarene stadigt nærmere til Fyrsteparret, og han bevarede deres Fortrolighed til sin Død. I de faa Breve, der er levned fra Christian VIII til ham (i Arkivet paa Frederiksdals Slot), udtrykker Kongen sig ogsaa mere uforbeholdent og hjerteligt, end han plejer at gøre i de Brevrækker, der indtil nu kendes fra hans Haand.

1.

Herr Grevel

Jeg bør underrette Dem og fornemmeligen Deres Kone om, at Lægen har talt om Muligheden af, at min lille Drengs Hoste var eller blev Kighoste.

Vel er jeg overbeviist om, at denne Sygdom, mindst af alle smitsomme, kan bringes paa anden eller tredie Haand; men naar Grevinden havde faaet dette at vide her, vilde hun have forskrækket sig. — Kan De desuagtet overtale sig til at komme, da haaber jeg, at saavel De som Grevinden ere overbeviste om, at De gjør os derved en sand Fornøjelse. —

I det Haab dog maaskee endnu at see Dem til Middag forbliver jeg Deres

tjenstvillige

Christian Frederich.

Sorgenfri d. 28. Maj 1809.

2.

... I dette Øjeblik er der en Crisis i vores politiske Sphære, men den vil være afgjort, inden De næste Gang faaer Brev herfra! Efter Conferenzen i Abo ruster de Svenske af alle Kræfter, og skiøndt den Hielp, disse Helte skal tilføre Russerne, er Hovedsagen, er det dog ikke umueligt, at de betænker Danmark med et Besøg. Den 24e skal den Svenske Expedition udløbe, og det er vist meget viist og rigtigt, at sætte sig her paa en respectabel Fod, beredt til at afvise hver Fornærmelse eller Anfald, derfor ventes almindelig Indkaldelse og Troppernes Samling.

Sorgenfri d. 19. Sept. 1812.

3.

Min kiere Schulin!

Det vil være aldeles overensstemmende med mit Ønske, at tale ret aabenhjertig med Dem, min Ven, om de vigtige Begivenheder, vi have oplevet i den seenest henrundne Tid. Jeg har vunden dyrkiøbt Erfaring og haaber, at have udrettet noget godt, skiønt ej hvad jeg troede mig bestemt til at udrette. — De vil finde mig uforandret, jeg har vunden mit Helbred igien, og derved ogsaa Kraft til at bære Modgang og mangehaande Ærgrelser med Sindsroe. Vi kunne ej bedømme Forsynets skiulte Veje, men lykkelig er den, som ufravigelig stoler paa Gud og følger Pligtens Bud. —

Jeg haaber, at blidere Dage vente mig, og jeg stoler paa Deres Deeltagelse i Vee og Vel.

Kan De komme til mig Torsdag Formiddag, skal det meget glæde

Deres Ven

Christian Frederik.

Kiøbenhavn d. 15. Nov. 1814.

4.

Det vil være Dem kiert, af mig selv at høre bekræftet, hvad Rygtet allerede vil have bebudet, nemlig, at jeg er forlovet med min skønne blide Cousine Caroline.

Der behøvedes ikke et langvarigt Bekiendtskab for at erkiende hendes reene Siels og hendes ømme Hiertes Fortrinlighed. Saa snart jeg troede at mærke, at mine Følelser giengieldtes, og at Overensstemmelse imellem vore Gemytter forsikrede os huuslig lykkelige Dage, hvis en saadan Forening kunde finde Sted mellem os, troede jeg ej længere at burde tie, og Held mig, at min oprigtige Erklæring giengieldtes med inderlig uskrømtet Kierlighed. —

De maatte kiende min Caroline, for ret at fatte mit Held, men for hvem der veed at sætte Priis paa den hulde Qvinde, maae quindelig Blidheds og Fromhed[s] yndigste og skønneste Mønster, som min Caroline er, tilvisse have høj Værd; som en god Engel vil hun følge mig giennem Livet, og huuslig Lykke og Tilfredshed, Himmelen's bedste Gave, vil aldrig vige fra hendes Fied. — Ja, min Ven, jeg er meget lykkelig ved at have funden en saa huld Ledsagerinde og jeg maatte være saare uskønsom, naar jeg var det mindre.

Endnu har jeg ikke Kongens Svar, saa at Declarationen endnu ej har funden Sted, men jeg veed forud, at han ikke haver noget mod denne Forbindelse, tvertimod, han seer den gierne — enhver der vil mit Vel, maae ogsaa glæde sig med mig og ønske mig Held.

At De gjør det, min kiere Schulin, og Deres kiere Louise med Dem, det veed jeg, og jeg takker Dem derfor. Opfyldes mit Ønske, saa bliver der Bryllup i Maj Maaned, og næste Sommer bliver da dobbelt, ja tidobbelt glædelig for os alle paa Sorgenfri. Vi skulle pleje Venskab og godt Naboskab mere end nogensinde og ofte fornøje os i Frederiksdals og Sorgenfries skønne Egne, naar vi samles for at nyde Naturens stille, velsignede Glæder. Maatte kun Freden skiænke os Roe og Evne til at nyde disse Goder, faae vilde da maaskee have Aarsag til at være saa fornøjede, saa taknemmelige mod Forsynet som vi. — Jeg vil glemme ald overstanden Møje og Modgang og takke Gud og udbrede Lyksalighed trindt om mig i min huuslige Kreds.

Har De nyelig seet min Fritz? Denne gode Dreng savner jeg nu, men des dyrebarere vil det være mig, naar jeg igien samles med ham, for, om Gud vil, i lang Tid ej at adskilles. En god og øm Moder for min Fritz vil Caroline ogsaa vorde og mig derved om muelig endnu kierere. Naar jeg kommer tilbage, kan jeg endnu ikke bestemme, thi jeg ønsker helst at afvente Kongen i Hertugdømmerne, jeg har fleere Aarsager for at ønske det; at være i Kiøbenhavn uden at have det ringeste der at bestille, var hverken ønskeligt, eller overensstemmende med hvad man i Almindelighed ønsker. Paa den anden Side varer Congressen i det uendelige, jeg veed Een der ønskede sine Venner til Nytaar, at de maatte leve saa længe som Congressen; men uden at troe, at den just skulde være en Menneskealder, saa er dens Slutning vel saare uvis, og Danemarks Anliggender, hvis de ellers tages for, blive nok med de sidste. At Kongen oppebier denne Tidspunkt, er rigtigt og nødvendigt, thi det er i Wien, at Sverrig skal nødes til at opfylde sine Forpligtelser og Danmark om mueligt finde videre Erstatning.

For den indvortes Bestyrelse er ellers dette Ophold saare ilde, thi der foretages ingen af de vigtige Forandringer i heele Administrationen, som ere nødvendige i et lidet Land som Danmark, wo

alles, nach dem grossen Maasse, schlecht zugeschnitten ist. — Ingen af de Forandringer i Finanz Administrationen, som ventedes til Nytaar, have saaledes funden Sted. Her er Sølv nok, og jeg hører ikke andet, end at Umschlaget i Kiel vil gaae godt fra Haanden. Gud veed, om der ej skulde findes forholdsmæssig lige saa meget Sølv i Danmark hos Landmanden og Jøderne som i Hertugdømmerne? Banken har vist endeel Sølv, men det vilde naturligvis faa Fødder at gaa paa ved Siden af det meget Papiir, og saalænge Jøderne kiøre i Wienervogne, ja selv fra Bukken paa Finanz Deligencen, der er forbandet let, bliver det ej anderledes. Ja, ja, min kiere Schulin, man kan godt spøge, naar man seer deslige i Afstand, men er man først deri, saa sveder man med de andre og kan først glæde sig, naar eens Sved ikke er saa unyttig, som de andres hidindtil. Til den Tid tales vi ogsaa ved og stedsefortroeligen som Venner, saaledes ønskes det af Deres uforanderlig

velvillige og forbundne

Christian Frederik.

Augustenborg d. 13. Jan. 1815.

5.

... Kongen talte jeg med d. 26. om Aftenen paa Gottorff. Han lod mig aldeles ikke mærke nogen personlig Fortrydelse, og jeg fandt Aarsag, at takke ham for hans Godhed og Venskab — han er nu i de Dage, jeg har været med ham her, aldeles som for-dum. I Dag Morges er han sejlet over til Fyen. Udrettet er intet vitterligt godt, kun ondt afværget, og det er allerede godt.

Deres Ven

Christian Frederik.

Augustenburg d. 31. Maj 1815.

6.

... Med Commissionsforhandlingerne om Holsteens Forfatning gaaer det langsomt, fordi Medlemmerne ej kan enes om de første, for dem gandske nye, Grundsætninger for en slig Statsforfatning, fordi man ej vil høre saadanne Forslag, som De nævner, men har foreskrevet Commissionen visse Grundsætninger, der nok ej ere at forene med Landets Tarv og endnu mindre med de confirmerede Privilegier. De maae læse Actenstücke der Schl. Holst. Ritterschaft, og vil De deraf se, hvilke forviklede Vanskeligheder der rejse sig i Henseende til Schlesvig efter den ligeledes bekræftede nexus socialis mellem Ridderskabet i begge Hertugdømmer. Naar man vil kuldkaste Privilegier, skulde man ej begynde med at bekræfte dem. Iøvrigt er saa lidet kundbart af Forhandlingerne, at

man kun lidet kan dømme om sammes Fremgang, men eet holder jeg mig overbeviist om, at man ved aabenhjertig og fast Villiesyttring om at ville udfinde en til Landets Tarv og Forhold passende Forfatning, vilde komme videre, end ved alle Krogveje, som føder Mistillid og Modstand.

Odense d. 2. Marts 1817.

7.

Een Oprigtighed er den anden værd. Jeg bør svare Dem, at jeg ved at yttre mig i mit sidste Brev om Vanskeligheden [ved] at finde en Opdrager til Fritz, ej havde til Hensigt at fremkalde det Tilbud, om jeg saa maa kalde det, som Deres Venskab for mig og Deres varme Følelser for Sagens Vigtighed har foranlediget Dem til at gøre mig i saa Henseende. Jeg troer, at den der ansattes i saadan Post, maae være uafhængig, at Ejendommens Bestyrelse og Omsorgen for en talrig Familie ej vil forbindes dermed, og at det vilde være godt, om han var Militair (især i Kongens Øjne).

Det er min Hensigt, hvis Kongen tillader min Fraværelse herfra, at komme til Geburtsdagen til Kiøbenhavn; vi tales da nærmere ved om et Anliggende, over hvilket Deres Synsmaade stemmer saa meget overeens med min, og hvorved Deres Raad stedse skulle være mig dyrebare, som en oprigtig og christelig sindet Vens Raad altid bør være mig vigtige og kiere at høre.

Odense, d. 28. Jan. 1819.

8.

Særdeles glædet er jeg blevet ved Deres Skrivelse af 19. Sept., fremkaldt ved den Erindring, De af et oprigtigt Hierte og med Venskabs sande Følelse have ydet mig i Anledning af den foregaaende Dag. Jeg er vis paa, at De saare ofte har tænkt paa mig, og, som De selv siger, har De endog flere Gange tilskrevet mig, men Betænkeligheder formedelst Posternes muelige Usikkerhed har forhindret Dem fra at afsende disse Breve, der vist havde været mig saare velkomne. Samme Frygt har ogsaa afholdt mig fra at tilskrive Dem herfra, thi jeg gad, sandt at sige, gierne meddele Dem adskilligt uden Forbeholdenhed; jeg veed, at naar det først er nedlagt hos Dem, er det i en sikker Vens Hænder, og jeg har den Tiltroe til Dem, at jeg kunde sige Dem meget, som jeg ej sagde til andre. Imidlertid lade være at skrive, vil og kan jeg ikke, thi jeg troer, det gjør Dem Fornøjelse, at modtage Brev fra mig, det skee da, selv med Opofrelse af, hvad der kunde forøge Brevets Interesse, men som man ej kan betroe til Postens muelig usikre Gang (skiøndt jeg dog hidindtil ej har mærket nogen Usikkerhed i Brevvexlingen).

Først det væsentligste for Vennen, gode Tidender om min Kones Helbred, hun har tilbragt Sommeren meget behageligen paa det os af Kongen indrømmede Lystslot Quisisana ved Castelamare, har brugt Sundhedsbrønden sammesteds, og denne, men især den sunde Luft, thi Stedet er højtbeliggende, og Luften er friskere, end i Dalen, har virket saare veldædigen paa Hendes Helbred. Hun har ført et meget roeligt Liv og er meget tilfreds derved. Jeg har været meget glad ved at see Hende saa tilfreds, og jeg har med Taknemmelighed erkjendt, at vi aldrig kunde have faaet noget behageligere Sommerophold i et Clima, hvor det ellers om Sommeren ej er godt at være formedelst den umaadelige Hede, indtil 29° Reaum. og derhos 4 Maaneders Tørke. Søbadene have forfrisket mig, og jeg befinder mig meget vel. De seer, vi ere endnu her, da vi finde os saa tilfreds, og vi hidtil i den Usikkerhed, hvori Tingene svæve, ej har villet leje Vintervaaning i Neapel, allerhelst da Forsigtighed har tilraadet, hellere at tage samme i Rom.

Jeg har gjort forskellige Toure i Egnen og til Øerne, og Neapel har jeg flere Gange besøgt, for selv at see og erfare meget, der naturligviis maatte være saare interessant for mig og lærerigt tillige. —

Jeg har været Vidne til, hvor let en arbitrair Ministers Regiering kuldcastes, fordi den ingen fast Grundvold har at støtte sig paa og ingen Støtte kan hente af den offentlige Meening. Jeg har seet, hvor skrækkelig bedraget en Fyrste kan blive, der ej hører andre, end sine udvalgte Ministre, og som stoler paa den væbnede Magt, der forud brugtes som Redskab i Despotens Haand, men nu snarere falder til den anden Yderlighed, først af alle, at glemme Eed og Pligt, — jeg har erfaret, hvormeget, og altsaa og, hvormeget ondt der kan udrettes ved hemmelige Selskabers Indflydelse; hvormeget eet Ord (Constitution), hvis Betydning Mængden ikke engang forstaaer, kan opflamme en heel Nation, naar det fremstilles som Middelet, hvorved Misbrug skulle hemmes, Frihed og Velstand begrundes; og med Deeltagelse maa man erkiende, hvor levende og kraftig et Folks Sindelag udtaler sig, naar det føler sin egen Værd og vil forsvare sin Selvstændighed. Saaledes viser sig i Særdeleshed Aanden i Provindserne, hvor Unge og Gamle kappes om at stille sig under Vaaben, og hvor der beredes Østerigerne, hvis de komme, en Ødeleggelses Krig, som i Spanien. Man forestiller sig i andre Lande, og tyske Blade bestyrke heri, at Landet er voldgivet til Anarchie og Misgierninger; intet mindre, der har fra det første Øjeblik af, da Regieringen gav efter for den, vist nok paa en saare ulovlig og fordømmelig Maade udtalte almeene Villie, ingen Voldsomheder funden Sted, selv de offentlige Forbrydelsers Antal have mærkeligen aftaget, og Røverier, som vare hyppige i Provind-

serne, have næsten ophørt. Den personlige Sikkerhed er saaledes ingensinde bleven krænket, og vi som Fremmede have ikke et Øjeblik havt Aarsag at være bekymrede.

De talrige Carbonari og Folket, som har fulgt disses Indskydelser, have aldrig villet andet end Constitutionen, og Regieringen kan udrette alt, naar den grunder sin Magt paa samme. Kongen og den Kongelige Familie er elsket og sikker saalænge ej udvortes Magt kommer, under Paaskud at bistaae Kongen, for at kuld-kaste Forfatningen og den indførte Tingenes Orden, som, naar den faaer Tid til at uddanne sig, kan bære velsignede Frugter. — En Ulykke for en Stat maae man imidlertid ansee det at være, naar slige Omvæltninger skee som her paa oprørsviis, uforberedede af en viis Regiering; thi, Hensigten være end den bedste, i en Revolution løsgives Lidenskaberne, og det er snarere en lykkelig Hændelse end mueligt at styre, naar Udfaldet ej bliver sørgeligt og langt anderledes, end man forestiller sig det. End er Enden ej, hvis Østerigerne angribe, kunne endnu mange Rædselsscener forestaae. Pøbelen er voldsom, hvis den nogensinde løsrives, Palermo har afgivet et frygteligt Exempel herpaa, og desværre er den ulykkelige Sicilianske Fejde ej endnu til Ende. Generalen Florestano Pepe (en Broder til den anden General Pepe) har tilendebragt Fjendtlighederne og sat sig i Besiddelse af Palermo (der havde forsvaret sig i 10 Dage) ifølge en Convention, sluttet d. 5. Oct., men da han heri havde lovet Sicilianerne, at Deputerede af enhver Commune skulde komme sammen, for efter Stemme fleerhed at bestemme, om Sicilien skulde have et fra Neapel særskildt Parlament, saa har Parlamentet og Regieringen forkastet denne Convention, og det er nu at befrygte, at Krigen med alle Rædselsscener fornyes igien, ja, at selv størstedelen af Sicilien tager Deel i samme. Generalen er kaldt tilbage for at gjøre Regnskab for sin Handlemaade, en anden General og Tropickeforstærkning sendes derover. Dette er visseligen en stor Ulykke for dette Land og kan let have de ulykkeligste Følger.

Vi gaae som snarest til Rom, hvor Opholdet i Vintermaanederne vil være interessant og, som jeg haaber, fremdeles veldædigt for min Kones Helbred. Vi kunne i Vinter ej forlade Italien eller det sydlige Frankrig, hvis Uroligheder fordriver os fra Italien, thi mod Norden maae man rejse om Sommeren, og da vil fra April og Maj Maaneder af ingen Tid være tilovers, for giennem Schweiz og Tydskland at naae hjem næste Sommer. Jeg længes nu meget efter at see mit Fædreneland, min Søn, mine Venner igien, og en Rejse til Frankerig og Engeland vilde, naar den skulde gøres med Nytte, medtage over $\frac{1}{2}$ Aar. Hvis Kongen ønsker, at jeg skulde besøge disse Lande paa denne Rejse, og han vil give Penge dertil, saa maae han tillade eller befale, at jeg først behøver at komme tilbage For-

aaret 1822, men ønske kan jeg det ikke og hellere gjør jeg denne Tour en anden gang om nogle Aar. — Hvad skulde jeg desuden kunne udrette i Engeland.

Jeg veed iøvrigt, at snarere Bekymringer end Glæde venter mig efter Tilbagekomsten, thi Fædrenelandets Tilstand er ej glædelig, den offentlige og private Velstand er vældigen rystet, og de i Sommer stedfundne Banqueroutter have bidraget højlig til at svække Tiltroen til vor Handelsstands Soliditet; imidlertid synes mig dog at det er en Trøst, ja en Beroligelse for vor Finanzbestyrelse, at Coursen ej har forandret sig under disse sørgelige Handelsconjuncturer, og jeg skulde deraf slutte, at denne ukonstlet har truffet en naturlig Standpunkt, som ikkun saare ulykkelige Omstændigheder saasom en Krigs Udbrud vil kunne forværre, men som snarere, ved Seddelmassens planmæssige Formindskelse, vil forbedres.

De gode Efterretninger, De giver mig om min Søn og om hans Opdragelse tiene mig til stor Beroligelse. Det glæder mig at høre, at han stundom kommer til Frederiksdal, og at Deres Sønner ofte besøge ham.

Hvad rejser **Fritz Warnstedt** paa? Han kunde gierne have blevet sin første Hensigt troe, at følge Thorvaldsen. Jeg har det visse Haab at see denne herlige Mand og Kunstnere i Rom. Han vil nu være i Warschau eller Wien. —

Quisisana d. 16. Oct. 1820.

9.

Deres Erindring d. 18. Sept. og det venskabelige Brev, samme har fremkaldt, har inderligen glædet mig, og ligesom jeg i de Forhold, der bestaaer mellem os, tør sætte Hiertets Fordringer øverst, saa forsikrer jeg Dem, min kiere Schulin, at et saadant Tungebrev, som De kalder det, et Brev, hvori Hiertet løber af med Pennen, er mig allerkiærest. Jeg veed, De siger aldrig andet, end hvad De mener (en herlig Egenskab, som Fyrster aldrig noksom kan paaskiønne hos deres Venner, og som jeg med Deres Tilladelse ofte skal paakræve), derfor skiønner jeg dobbelt paa Deres venskabelige Yttringer, i hvor partiske til min Fordeel de end maatte være. Bliv altid min Ven som hidtil og vær forvisset om mit Sindelags Uforanderlighed. Det Brev, der behøver at renskrives, skienker jeg Dem imidlertid ej heller, det vil maaskee give mig Anledning til meere Udvikling af Ideer i mit Svar, som De kan vente fra Paris. Denne Rejse er Dem kier, ikke sandt? Jeg husker, at De i et Brev til Neapel har raadet mig til samme som det interessanteste, der endnu kunde forestaa. Jeg svarede dengang ubestemt derpaa, da jeg egentligen ikke ønskede at forlænge min Fraværelse, men jeg

havde ikke glemt Deres yttrede Meening, som og kunde være fleere af mine Venners og oplyste Landsmænds, da jeg valgte at spørge Kongen ligefrem, om han ansaae det for rigtigst, at jeg inden min Hjemkomst besøgte Frankerig, og om mueligt Engeland, da jeg ikke ønskede, man skulde bebrejde mig at have efterladt det. Kongen svarede mig, at han vilde ansee det for Uret, nu jeg engang var ude, ej at besøge disse interessante Lande, hvisaarsag han intet vilde have imod denne Rejseplan; senere lettede han endog dens Udførelse ved et Arrangement med mine Penge-Anliggender, i Forhold til min Banquier. Jeg kunde nu ej være tvivlsom over det Valg, jeg burde træffe, og mit Ønske er nu blot, at jeg maa høste mueligste Nytte af den forestaaende interessante og lærerige Rejse. — Opgiv mig i Deres Brev, hvad der efter Deres Skjønnende er vigtigst at aprofondere i den franske eller engelske Regjeringsforvaltning. Begge ville være lærerige at studere, saavel for deres Fuldkommenheders som Manglers Skyld. —

Vi tænke om en 4 Uger at være i Paris. Jeg haaber, at min Kones Helbred, som nu er ønskeligt, skal taale Klimatet sammesteds godt, og da tvivler jeg ikke om, at Opholdet i Paris jo vil behage Hende og være os alle frydefuldt. De vilde glæde sig ved at see min elskede Caroline nu saa vel som Hun er. Opholdet i Italien og Schweitzes Biergluft have virket velgiørende paa Hendes Sundhed, og jeg ønsker kun, at det saaledes maa vedblive. Jeg er selv meget vel befindende og De vil, naar De seer mig igien ad Aare, fornøje Dem med mig over, at jeg er bleven kiendelig magrere. Min Søster og Svoger ere for Tiden her i Genf, de følge nok med os til Lyon, men ellers staaer deres Hu mere til Nord Italien end til Frankerig. —

Tak, min kiere Schulin, for Deres Deeltagelse i min Søns vel overstandne Uheld. At Han har viist saa megen Siels og Legemsstyrke, har trøstet mig over Tilfældet selv, og kan være gavnligt til hans Karakters Udvikling. — Heldigviis har Gouverneur B a r d e n f l e t h igien vunden sit Helbred, i bedre Hænder kunde min Søn vist ikke anbetroses.

Jeg forbliver min kiere Schulin

Deres hengivne Ven

Christian Frederik.

Genf d. 8. Oct. 1821.

De ville hilse B e t s y A n k e r fra mig. De vil have ærgret Dem paa mine Vegne og beklaget min skuffede Tiltro i Anledning af H a r b o u s Opførsel.

10.

De veed, hvor kierkomne Deres Breve ere mig, og at det stedse er væsentligt og glædeligt for mig at høre Venskabs Stemme. Derfor ret inderlig Tak for Deres sidste af 30. Marts. Samstemmende med Deres Ønske rejse vi til Engeland; Kongen har bevilget det og bestemt et extraordinair Tilskud til denne Rejse. Jeg skal vist søge at gjøre mig samme saa nyttig som muelig og ej tabe af Sigte, hvad De saa rigtigen anfører om vort Fædrelands nøjere Forbindelse med Storbritannien, der vist nok vil være nødvendig til vores Selvopholdelse og til Statens Opkomst. De mangehaande Rygter, som fylde Aviserne, vise, selv om de, som man paastaaer, ere gandske usande, den Værd, man giver vor Beliggenhed og Forbund med os. Statens meest blomstrende Tilstand vilde findes i Neutralitæten, men skal der vælges, troer jeg ikke, at Valget mellem de tvende store Magter kunde være tvivlsom. Hvorledes man egentligen er stemt angaaende os, vil jeg snart erfare og skal ej fortie det for høje Vedkommende.

De vil ej omtvivle den særdeles Interesse med hvilken jeg har giennemlæst Deres Breve; den sande christelige Aand og Troe, der fremlyser af samme, kan ikke andet end glæde mig, og gjøre Vennen kierere for Vennen, der gandske deeler Deres Haab om en lykkeligere Fremtid, grundet paa den meere almindelige Erkiendelse af Guds Styrelse igiennem Christi Aabenbaring, men skøndt det med Guds Bistand gaar til det bedre i de fleeste Lande, saa troer jeg dog, at Modstandere som Vantro, Herskesyge og Dumhed og Sandselighed foraarsager en meget betydelig [Skade], og at lang Tid behøves til at overvinde samme. Hvad Regeringsform angaaer, da er det sidste Resultat, at enhver god og faderlig Regiering, i hvad Form den end haver, er den meest velgiørende for Folket; men hvilken Regieringsform, der yder den største Sikkerhed mod Vilkaarlighed, derom kan være forskiellige Meeninger. Gid enhver Nation fandt sig lykkeligst ved sin; i alle Tilfælde er enhver voldsom og uforberedt Forandring højst farlig, og som oftest ulykkelig i sine Følger.

Det vil være Dem kiert at erfare, at jeg her i Paris giennemgaaer Grundsætningerne for l'Oeconomie politique med den bekiendte og kundskabsfulde S a y. Mange Begreber finder man derved berigtigede, og jeg haaber, at det ej skal være uden Gavn for mig i Fremtiden. Mit Ophold her i Paris har overhovedet haft megen Interesse for mig, da jeg har lært mange kundskabsfulde Mænd at kiende og knyttet gavnlige videnskabelige Forbindelser. Musik og Theatrene have skaffet mig mere Nydelse end de talrige Selskaber i Vinter, hvor man efter den engelske Mode inviterer flere Menne-sker, end Værelserne kan rumme, og hvor det altsaa neppe er

mueligt at røre sig, endsige danse. *Mariane La Ferté* har jeg ofte seet, hun har et meget vel indrettet Huus og er altid dansk i Hiertet. — Jeg har hilst Hende fra Dem, og jeg skal ogsaa hilse fra Hende. — Deres Svigerinde har været hos os, og min Kone har interesseret sig for at see *Grev Foucault* ansat, men hidtil er det bleven ved gode Løfter. Deres Omstændigheder er desværre saare indskrænkede.

Min Kone takker Dem for Deres venskabelige Erindring, og hun stoler med mig paa Deres venskabelige Sindelag mod os begge. Hendes Helbred er Gudskelov meget godt, hvortil den milde, næsten italienske Vinter ej har bidraget lidet. Jeg har ogsaa nydt bedste Helbred her i Paris.

Vi forlade denne Stad d. 6. Maj, ugieerne, det nægter jeg ikke. I Juli tænker jeg at rejse giennem Holland tilbage til Fædrelandet, saa at vi i August, som jeg haaber, kunne samles paa det yndige Sorgenfri og Frederiksdal til sand Glæde for mig, det vil De ej omtvivle.

Deres oprigtige Ven

Christian Frederik.

Paris d. 18. Apr. 1822.

11.

Hvad De nævner om Deres Embedsførelse, maae jeg aldeles bifalde, ligesaafuldt som om jeg var Deres Amts Gouverneur, men De vil daarlig anbefale sig hos Collegierne, naar De ej spørger sig saameget for som de andre Amtmænd, — imidlertid er det ikke min Meening, at De skal gjøre det, naar De kan handle selv. Hvad den Idee om Gouvenementets Udvidelse angaaer, da er det bedst at lade den beroe, thi Landet er jo dog egentlig talt saa lille, at Administrationen ej behøver at deeles, og skulde nogen Provinds trænge til en særegen Gouverneur, saa var det dog snarere det afliggende Jylland. Naturligviis er Gouv. i Fyen ikke en Virkekreds, man kunde ønske, skulde binde Rigets første Prinds langt fra Regieringens Hovedsæde, men det er jo ikke heller meere Tilfældet, og saaledes er denne Virkekreds mig kier, siden jeg dog stundom formaaer at udrette noget godt og tillige bliver bekiendt med Administrationens Fordele og Mangler.

De franske Aviser ere for Tiden yderst interessante og lærerige, *Adler* skal opbevare dem for Dem til Giennemlæsning, naar De, som jeg haaber, snart kommer til Byen. Det forekommer mig uforsvarlig uoverlagt af Ministrene, at bringe de delicate Spørgsmaal paa Bane om Emigrationens Fortienstlighed eller Brøde som overhovedet ved Forslaget om Emigranternes Skadesløsholdelse

at opægge Partieaanden og føde Kievlerier og Processer om mit og dit. I den seeneste Debatte har Ministrene støttet sig paa Charten mod Ultraernes ublue Fordringer. De vil gjøre den Artikkel om Nationalgodsernes Sikkerhed til en reglementarisk Artikkel og een er gaaet saa vidt at sige, at Kongens Ord i Charten: *les propriétés nationales s o n t inviolables*, involverede ikke *qu'elles le s e r o n t*.

Loven mod Sacrilège, som man maae antage, at det Jesuitiske Partie har paanødet Ministeriet, er gaaet igennem i Pairskammeret, men kun med 4 Stemmer. Der er i den Anledning holdt nogle fortreffelige Taler. Biskopperne have som Pairs stemt for Dødsstraffen, hvad de som Kirkens Tienere ej kunde. Il y a avec le ciel des accommodements synes at være Valgsproget dér, dog er der nogle Prælater og deriblandt Erkebisen af Paris, der slet ikke have stemt....

Kiøbenhavn d. 5. Marts 1825.

12.

... De dømmer ligesom jeg om de bevidste Prædikener af Doctor F a b e r. Jeg kiender desuden Manden som en oplyst Religionslærer, der af Overbeviisning arbejder det om sig gribende Sectevæsen og Methodisterie imod, hvilket han har bestræbt sig for ved de 12 Prædikener, til hvis Udgivelse jeg har opmuntret ham. Det er med slige aandelige Vaaben og ved den gavnlige Indflydelse, som en christeligssindet Præst kan have paa sin Meenighed, at det Uvæsen, som overtroiske Secter berede, maae modarbejdes. Denne Meening har jeg yttret for Cancelliet, som ogsaa i Overensstemmelse dermed udstædede et Circulaire til Gejstligheden i Fyen. Det skulde gjøre mig ondt, om vor Ven R ø n n e offentlig recenserte Prækenerne med Bitterhed og drog til feldts mod Forstandens Brug i Religionssager. Jeg underskriver gandske hvad De derom siger.

Efter at Regnen i denne Egn gav grundet Bekymring for Høstens Udfald, indtraf det fordelagtigste Høstvejr, som har vedvaret heele denne Uge og gjort det mueligt, allerede nu at bierge den meeste Sæd. Straaet allene synes at have lidt en Deel.

De er vel underrettet om, at Comtesse Y o l d i og Kamjr. C o o p m a n n s have havt Bryllup i Mandags, og at de tilbringe Hvedebrødsdagene paa Næromgaard. Jeg har endnu ikke seet de unge Folk. — De rejse snart for at være d. 20. Sept. senest i Paris.

Sorgenfri d. 26. Aug. 1825.

13.

Jeg erfarer, at De befinder Dem i Kiøbenhavn, og benytter derfor Lejligheden for at skrive Dem et Par Ord i Giensvar paa Deres sidste Brev, og for tillige at underrette Dem om, at jeg ej har kunnet meddele Kongen noget desangaaende, i min Fraværelse, og da jeg desuden ej troede, at De kom til Byen førend d. 28., hvilket havde levnet mig Tid til m u n d t l i g e n at forklare Sammenhængen, saaledes som det bedst lader sig gjøre. Nu har De selv haft Lejlighed til at forklare alt og haaber jeg, at alt jevner sig med Deres Fuldmægtigs Afskedigelse. — At jeg iøvrigt ikke fritager Amtmanden for Ansvar et for alle de Sager eller Breve, der maatte hvile uexpederede, og som han ej kiender eller veed at være indkomne, yttre jeg med velberaadt Hu, da det sandeligen var Synd, og skulde smerte mig, om De skulde lide ved en Fuldmægtigs Uefferrettelighed, men De bør forekomme det ved mindre Godtroenhed mod en saadan Betient, ved selv at aabne alle Breve og ved flittigen at eftersee Protocollerne, især Referat Protocollen, hvori alle Sager bør indføres. Det glæder mig, at De i min aabenhjertige Fremgangsmaade har gienkiendt det Venskab, hvormed jeg forbliver, min kiære Schulin,

Deres velvillige og oprigtige

Christian Frederik.

Fredensborg d. 21. Oct. 1826.

14.

Med særdeles Deeltagelse har jeg saavelsom min Kone erfaret Deres Datters Forlovelse med Kammerjunker *Z e u t h e n*, og den Forsikring, De tilføjer, at det er Hendes eget Valg, maae forøge den Glæde, som enhver, der kiender Hende, og som er Ven af Hendes Forældre, maa føle ved at see Hende saa vel forsørget.

De har i Anledning af denne for Dem saa lykkelige Begivenhed tilskrevet Rønne et Brev, som jeg dog neppe tør anmode ham om at laane til Giennemlæsning, naar jeg ej veed, om han har Deres Tilladelse til at meddele det. Efter hvad De skriver mig, formodentlig af lignende Indhold, har jeg Grund til at troe, at De har yttret Dem i flere Deelee afvigende fra hans Meeninger, især om den blinde Troe. Dog underskriver jeg gandske, hvad De i den Henseende siger, og at De nævner Kierlighed og Ydmyghed viist i Gierningen, som den sande Troes bedste Frugter, er i mine Øjne den første og vigtigste af alle christelige Sandheder. — Hvad De ahner om religiøse Omvæltninger, kan jeg ej troe saa farligt. Den religiøse Aand er ej saa levende hos Folkene, at den skulde kunne fremkalde slige Omvæltninger; Fanatismen kan misledes til store Misgjerninger,

men den maae Regieringerne holde i Ave, og de kunne herved regne paa Bistand af den bedre, den meere oplyste Deel af Nationerne. Dette har det engelske Ministerium følt og stolet paa; ved de bevilgede Bills er Fanatismens onde Følger forekomne i Irland, og jeg troer ikke, at der er Fare for, at det protestantiske Folk i Engeland skulde lade sig forlede til en Reaction, dertil troer jeg dets religiøse Aand at være for fornuftig og sindig.

Jeg seer i den heele Mesure slet intet religiøst eller noget foretaget af christen Kierlighed eller Følelse af Ret og Billighed, men blot Politik. Hensigten er at skaffe Roe indenlands, for at kunne virke des kraftigere udenfor Rigets Grændser, og det skulde ikke undre mig, om den første Følge af denne christelige Forholdsregel vilde være, at Storsultanen blev kraftigere understøttet. — Hertil behøves kun en klog Eftergivenhed af Divanet, hvad de græske Anliggender angaar; men den vil de overmodige Tyrkere maaske ej bequemme sig til, og da kunde det tyrkiske Rige endnu gaae til Grunde mod Englands Ønske og Villie. Politiske Omvæltninger kunne vist forestaae, men religiøse eller en religiøs Kamp, den være kort eller lang, venter jeg ikke. Det jesuitiske Parti, som vil herske over Kongerne og have det uoplyste Folk i Ledebaand, er et politisk herskesygt Parti, som man maae modarbejde ved Folke Oplysning, og ved Concordater, der bestemme Kirkens Stilling til Staten (som i Frankerige, naar det var overholdt). — At behandle Catholikerne i Engeland og Irland som Dissenters uden at bekymre sig om deres kirkelige Forfatning, forekommer mig farligt; men Statsforfatningen der tillader vel ingen anden Foranstaltning.

Ingen Frimurer vil kunne sige Dem noget sikkert om Tid og Sted, naar Herrens Rige paa Jorden skal komme, Landgreven troer det nær; mig synes ej, at det er sandsynligt, thi Verden er vist ikke moden til saadant Regimente og især ikke religiøs nok til at modtage det; hvor særdeles langt er Menneskeslægten ikke fra at være een Hiord for een Hyrde. Vi kortsynede Mennesker maae ej heller glemme, at for den evige Gud ere tusinde Aar som et Øjeblik.

Det tør man vel sige, at vort kiere Fædreland ej fortiener at sættes ringere end andre Stater, naar deres Folks og Styreres moralske Værd skal vejes.

Hvad De siger mig om Deres huuslige og individuelle Stilling kan ikke andet end glæde mig som Deres Ven.

Udkommet er imidlertid en vanskelig Anstødssten; og man maae haabe, at en Embedsstilling i Hovedstaden i Tiden kan convenere Dem endnu bedre. At De nævner den diplomatiske Carriere, undrer mig, thi det vilde jo fjerne Dem endnu længere, og desuden passer De ikke derfor. De er meget for ærlig og ligefrem til at være Diplomat med Nytte for Deres Kald.

Jeg kan ikke slutte, uden at meddele Dem en Nyhed, som vil glæde Dem, da jeg veed De elsker Kongen og de Paagiældende: min Broder er siden igaar forlovet med Kronprindsessen, og alle ere meget glade derved. I næste Uge bliver det declareret; indtil den Tid beder jeg Dem ej at fortælle det udenfor Deres Kreds, men De behøver ej at nægte det, naar det vides.

Min Kone, som med Fornøjelse har læst Deres Brev, hilser Dem meget, og vi bede begge at hilse Deres Frue og Børn.

Jeg henlever Deres velvilligste Ven

Christian Frederik.

Kiøbenhavn 20. April 1829.

15.

... Siden De tilskrev mig, have Begivenhederne i Belgien og flere Steder i Tydskland udviklet sig endnu mere foruroligende. I Brunsvig har Despotismen baaret sine sørgelige Frugter, og dette Exempel kan være lærerigt for mangan ung og uerfaren Fyrste, der tidligen faaer Myndighed. I Cassel og Sachsen vil sande Forbedringer i Statsstyrelsen og Forfatningen udgaae af disse Rystelser, men Maaden er højlig en at beklage, og Fyrsterne og deres Ministre maae det med Rette forekastes, at de ej, ved selv indførte Forbedringer i Statsstyrelsen, forekomme slige Optrin og Voldsomheder. Denne Statskløgt, Kiendskab til Statens Forfatning og Fornødenhed, overhovedet ald practisk Anvendelse af Retfærds Grundsætninger og Dyds Forskrifter, er det, at Statsmænd og især Fyrsterne bør tilegne sig, naar de ville befordre og sikre Folkenes Lyksalighed. Dette kan gierne have været Hensigten ved den saakaldte hellige Alliances Stiftelse, men da der ikke findes nogen positiv Statskunst i Jesu Bud, saa see vi ogsaa, hvorledes Jesu saakaldte Statholdere have anvendt disse Bud, nemlig til Folkenes Undertrykkelse. Den hellige Alliances skrallende Ord og Løfter er blevne en tom Lyd, og Krige og Ødelæggelse, selv af Grækerne som Christne betragtede, ere udgaaede af denne Alliances Beslutninger. Christi Rige paa Jorden maatte vist tilkiendegive sig paa en anden Maade, men derfor troer jeg det ogsaa saare fiernt, og store Rystelser maae endnu forudgaae, førend den evige Fred kan forventes.

Hvad De siger om de religiøse Partier, underskriver jeg gandske, nyelig er en Bog, et Svar af Prof. Clausen udkommet, som jeg ej endnu har læst; det vil ikkun forlænge og forbitre Striden, men heraf kan ogsaa mueligen noget godt udgaae.

Gade Optøjerne i Kiøbenhavn vare af ingen Betydenhed og uden Hensigt. Kongen har havt den Glæde at modtages i Skue-

spilhuset (i Torsdags) med megen Enthousiasme og en Sang, som man forsikrer, ikke var udgivet af Theater-Directionen. — Dette er Udtrykket af den Stemning, der ingensinde har fornægtet sig.

Sorgenfri d. 9. Oct. 1830.

ANMÆRKNINGER

6. Actenstücke: F. C. Dahlmann, Sammlung der wichtigsten Aktenstücke die Angelegenheiten der Schl. Holst. Ritterschaft betreffend, 1815—19. — 8. Pepe: Florestano Pepes Broder Guiglelmo, Fører for Carbonarierne, holdt Revolutionen i Neapel tilbage. — Fritz Warnstedt (1785—1836), Overlandeveysinspektør, var 1820—22 paa Rejser af Sundhedshensyn. — 9. Bardenfleth: Carl Emil B. (1807—57), var fra 1827 knyttet til den senere Kong Frederik VII., 1841 Hofchef hos Prinsen og hans anden Hustru, 1848 Geheimestatsminister og Præsident i danske Kancelli. — Betsy Anker: Betzy Sneedorff (1790—1875), Datter af Admiral H. C. Sneedorff, Hofdame ved det danske Hof, Prins Christians Sværmeri; gift 1816 m. Gen.major, Kabinetssekr. hos Kong Carl Johan, Carsten Anker. — Harbou: Wilh. Henrik H. (1771—1845), Kæmner ved Prinsens Hofetat, maatte 1822 opgive sit Bo (Persh. Tidsskr. 2 III 248). — 10. Say: Jean Baptiste Say (1767—1832), Prof. ved Collège de France, banede Vejen for Adam Smiths Lære i Frankrig, udgav bl. a. Cours d'économie politique pratique. — Foucault: Louis Marie Florent de Foucault, fransk Brigadegeneral, gift m. Lensgrevinde Schulins ældre Søster Anna (Nancy) Brown. — 11. Adler: Johan Gunder Adler (1784—1852), fra 1814 Privatsekretær hos Prins Christian Frederik og efter dennes Tronbestigelse Kabinetssekretær. — 12. Faber: Biskop Nicolai Faber (1789—1848), udgav 1825 tolv Prædikener til Dels foranledigede ved den Lægmandsbevægelse, der i hine Aar gik over hele Fyen, og som vakte megen Opsigt. — Rønne: Bone Falch R. (1764—1833), fra 1802 Præst i Kongens Lyngby til sin Død, stiftede 1821 Missionsselskabet. — Yoldi: Josefa (Pepita) Comtesse Yoldi, f. 1802—o. 1880; gift 1825 m. Kammerherre Edzard Willem de Coopmans, dansk Chargé d'affaires i Dresden (se E. Gigas, Litteratur og Historie II 134 ff.). — 14. Zeuthen: Comtesse Sophie Hedevidg Schulin (1810—66), gift 1829 m. Lensbaron Christian Frederik Zeuthen.